

8. TÜRKAY SONUÇ BİLDİRGESİ

8. TÜRKAY - Türkiye’de Tüm Yönleriyle Atık Yönetimi Paneli, 18-19 Ekim 2017’de Ankara’da “**Sanayi, Enerji ve İstihdam İçin En Stratejik Yerli Kaynak Atık**” Ana Temasıyla düzenlendi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde grubu bulunan **AK Parti, Cumhuriyet Halk Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi**’nin **TBMM Çevre Komisyonu Üyesi Milletvekilleri** ile **T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı** başta olmak üzere, **T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, T.C. Ekonomi Bakanlığı, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı** ve sektörün üst düzey temsilcileri panele konuşmacı olarak katılım sağladı.

Panel sonrası 09 Aralık 2017 Tarihi’nde Eskişehir’de toplanan 8. TÜRKAY Yürütme Kurulu gerçekleştirdiği toplantı sonrası, panelde yapılan konuşmalar ışığında 23 Madde’lik 8. TÜRKAY Sonuç Bildirgesi’ni yayınladı...

1. AB; geri dönüşüm, ve atıktan; hammadde, ikincil ürün ve yakıt üretiminde toplam 400 milyar Euro’luk (yaklaşık 2 trilyon TL’lik) yıllık gelir elde ederken, Türkiye ise atıkları gömmek ve bertaraf etmek için yılda 15 milyar dolar (yaklaşık 60 milyar TL) harcamaktadır. Aynı zamanda enerjisinin yüzde 70’ini ithal ederek büyük bir cari açık veren Türkiye, atıktan enerji kazanmak yerine yüksek enerjiye sahip atıkları da büyük bedeller ödeyerek gömme yolunu seçmektedir! Ülkemizde; UÇES, Eylem Planları ve diğer strateji belgeleri ile ortaya konan politika ve hedeflerin somutlaştırılıp uygulamaların acilen buna göre düzenlenmesi gerekmektedir.

2. Türkiye; atık bertarafı ve geri kazanımı konusunda son 15 yılda büyük yol kat etse de, çalışmalar yeterli değildir. Başta belediyeler olmak üzere, evsel atıkla ilgili potansiyel konusunda sektörün tüm paydaşlarının bir araya gelerek çalışması gerekmektedir. Belediyeler, bu konuda başta İçişleri Bakanlığı olmak üzere Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yakın takibe alınmalıdır.

3. TÜRKAY ve benzeri etkinliklerde üst düzey kamu ve siyasi aktörlerin katkı ve katılım sağlaması hem verimliliği artıracak, hem de sektöre moral kaynağı olacaktır. Var olan kuralların cesaretle uygulanması, eksik olanların üretilmesi ve yatırımların çekilebilmesi için bu destek vazgeçilmez derecede önemlidir. Var olan durumda; sektörden ve diğer kurumlardan Çevre ve Şehircilik Bakanlığına yöneltilen eleştiriler; (oldukça yoğun ve özverili çabalarla verimli çalışmalar gerçekleştiren) ÇYGM Atık Yönetimi Dairesi tarafından –hiç te hak etmediği bir halde- tek başına göğüslenmek durumunda kalınmaktadır. Konu ile ilgili eleştirilerde bu husus önemle dikkate alınmalıdır. Daha hızlı çözüm üretmenin önünü açmak için ÇYGM Atık Yönetimi Dairesi’ne üst yönetim ve siyaset desteği sağlanmalıdır.

4. Siyasetin konuyu sahiplenip gündemde/güncel tutması da çok önemlidir. 2016- 7. TÜRKAY Paneline; parti temsilcilerinin katılımı ve dile getirilen eleştiriler sonrası, TBMM Çevre Komisyonu toplantıları işlerlik kazanmıştır. TBMM Çevre Komisyonu’nun düzenli olarak toplanması ve çalışmalarıyla sektör ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na daha fazla katkı vermesi sağlanmalıdır. TBMM Çevre Komisyonu’nun ilgi ve desteği ile Çevre Kanunu’nda tanımlanan; Yüksek Çevre Kurulu’na işlerlik kazandırılması, yararlı ve sektöre heyecan getiren bir etki yaratacaktır.

5. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın kurumsal yapısı ve kapasitesinin çevre konuları lehine geliştirilip güçlendirilmesi daha etkin sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır. Bu yönde çalışmalar olduğu bilinmektedir ve bu çalışmalara destek verilmelidir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yanı sıra Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve özellikle Belediyelerde teknik altyapının güçlendirilmesi için kadrolu çevre mühendislerinin istihdam edilmesi gerekmektedir.

Buna paralel olarak özel sektörün de kapasitesinin geliştirilmesi, atık yönetimi konusunda daha etkin planlama ve yönetim sistemi kurabilmek için teknik ve bilimsel bilgiye sahip meslek grubu olan çevre mühendislerinin istihdamının artırılması gerekmektedir.

6. Uygunsuzlukları tespit etmede Bakanlık işgücünün yeterli olması mümkün olmayabilir. İşte bu noktada “Çevre Denetim Yönetmeliği” çerçevesinde oluşan Çevre Görevlisi uygulaması önemlidir. Bu uygulama sahiplenilip yaygınlaştırılmalıdır. Ancak bu kavram, teknik ve bilimsel bilgiye sahip meslek grubu olan Çevre Mühendislerini yok sayan bir düzenleme olarak gözüktüğünden Çevre Kanunundan Çevre Görevlisi ifadesi kaldırılmalıdır. Bunun yanı sıra şirketlerdeki yeminli mali müşavir uygulaması gibi “Yeminli Çevre Müşaviri” oluşturulup etkin denetim sağlanabilir. Sürekli dile getirilen bu konuda ilgili taraflar ile yeterli çalışmalar yapılamadığı için ortak fikir aşamasına ulaşabilmek adına çalışma grubu oluşturulup bu öneri, detaylandırılmalıdır

7. Sektördeki yer alan firmalar; kurallara uyma, diyalog ve işbirliğine açık olma konularını, kısa vadeli ticari kaygıların önünde tutma konusunda stratejilerini gözden geçirmelidir. Piyasada var olan kuralların denetim eksikliği nedeniyle işletilememesi; potansiyel dış yatırımların gerçekleştirilememesi ve yerli yatırımcıların da konudan uzak durması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Denetim konusu hızla çözüme kavuşturulmalıdır.

8. Sektörde dile getirilen;

-“Atıkların birçoğu yola çıkarken kod değiştirerek gitmektedir. “

-“Atık seyahat etmiyor, form (UATF) seyahat ediyor.”

-“Bunu yapan sektörde birçok kuruluş var.”

İfadeleri; haksız rekabetin yaygın olduğunu, yasalara-kurallara uyan firmaların bu şartlarla rekabet etmelerini zorlaştırdığını ortaya koymaktadır.

Denetimler ceza ve uyarıyı içermekle birlikte teşvik de içermelidir. Uygun iş yapanların (manevi olarak) “yeşil bayrak” gibi bir uygulama ödüllendirilmesi de etkili olacak, bu yolla suyu getiren ile testiyi kıran ayrılmış olacak, yanlış yapanın yanına da kar kalmayacaktır.

9. Türkiye; döngüsel ekonomi stratejilerinden henüz uzakta olmakla birlikte 2004'teki Çevre Kanunu değişikliği ile sektördeki birçok firmamız, ülke ekonomisine hizmet etmeyi sürdürüyor. Kamu ve özel sektör girişimlerinin devam etmesi için denetimlerin ve teşviklerin artırılması gerekir. Kamu ve özel sektör arasında güven tesis edilmeli ve işbirliği güçlendirilmelidir.

10. Türkiye'nin enerjisinin yüzde 75'i ithal edilmektedir. Enerjide millileştirme ana hedef olmalıdır. Daha çok yerli ve daha çok yenilenebilir diyoruz. Milli enerjiyle ilgili, atık açısından da planlar var. Döngüsel ekonominin tanımını tek kelime ile ifade edecek olursak “kendi kendine yetebilirlik” demek gerekiyor. Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınmasını devam ettirmesi için kendi kendine yetebilir özelliğini de oluşturması ve devam ettirmesi gerekiyor. Döngüsel ekonomi başlığına bakınca bu dışa bağımlılığın azalması ve hammaddeye erişim oluyor. Bu da büyümeyi beraberinde getirecektir.

11. KOBİLER atıkların geri kazanılması ve kullanılmasına ilişkin yeni çalışmalar yürütüyorlar. Endüstriyel simbiyozda da şirketler işbirliğine giriyorlar. Bu işbirliği ile tesislerde üretilen atıklar başka tesisin girdisi olabiliyor. Atıktan yakıt kullanımı yüzde 3 civarında. Avrupa'da ise yüzde 80'e ulaşmış durumda. Türkiye'de de bu oranın artırılması sanaycinin rekabet gücünü artıracak ve ekonomi üzerinde olumlu etki yapacaktır.

12. Avrupa Birliği atığı kaynak olarak görmektedir. Deniz çöplerinin kazanılması, inşaat artıkları ve hafriyat artıklarının hammaddeye dönüştürülmesi için düzenlemeler yapıyor. Gıda, tehlikeli ve plastik atıkların mutlaka dönüştürülmesini öngörüyor. AB Komisyonu bu yöndeki çalışmalarını üç yılda bir yenileyerek kritik hammaddeler listelerini güncelliyor. AB ilerlemiş sanayisine, hammadde açısından kısıtlı olduklarından, kritik hammaddeleri geri dönüşümden elde etmeye büyük önem veriyor. Amaç önden bir Ar-Ge projesinin yapılması ve bunun sonuçlarından hareketle bazı programların gerçekleştirilmesi oluyor. Bu programlar kendi içinde birer kılavuz olarak da görülmeli, incelenmeli ve Türkiye'de bu yöndeki adımlarını sıklaştırmalıdır.

13. Gelecek kuşakların iyi bir çevrede yaşamaları için bireysel ve toplumsal çevre bilincine ulaşması gerekiyor. Müfredatımızda iki saatlik bir çevre eğitimi dersi olmasına rağmen, yeterli bilinçlendirme oluşmamaktadır. Geri dönüşüm ve atık sektöründe her seviyedeki eleman için de eğitimlerin oluşturulması, var olanların etkinliğinin değerlendirilmesi gerekir. Atık ve geri dönüşümün daha detaylı bir şekilde yer aldığı genel bir eğitim ve öğretim politikası oluşturulması gerekmektedir.

14. Evsel atık toplama konusunda belediyeler 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu üzerinden işlerini yapmaya çalışıyorlar. Ancak evsel atık gelir getirmemektedir. Bu nedenle bir takım uygunsuz ilişkiler gelişmektedir. Oysa bir hizmet kalemi olarak 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ile (aynı çöp toplamada olduğu gibi) hizmet alınması daha uygundur. Burada oluşan maliyetinde yetkili kuruluşlar aracılığı ile piyasaya sürenlere yansıtılması gerekmektedir. Böylece ülkenin tamamında yürütülemeyen "Katı Atık Tarifesi Yönetmeliği" yüzünden vatandaşa ilave bir yük de oluşmayacaktır. Ayrıca belediyeler kamu otoritesini kullanarak, TAT firmalarından uygunsuz taleplerde bulunabilmektedir. Bu durumun acilen çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

15. Toplamada en önemli problemlerden biri de sokak toplayıcılarıdır. Toplanan atıklardan oluşan rantın vergi dışında kalması, toplayıcıların her türlü sağlık riski ile karşı karşıya olması ve hiçbir sosyal güvencede olmaması başlıca problemlerdir. Bu hem teknik, hem mali hem de sosyal bir konu olarak ele alınmalı ve bir çözüme ulaşmalıdır. Sokak toplayıcıları sorunu tüm boyutları ile ele alınmalı ve genel bir politika kapsamında çözüme gidilmelidir.

16. Çeşitli atık kodlarında ithalat ve ihracat konusunda genel yaklaşımlar uygun olmayabilir. Bu yüzden her bir atık türü için global ve iç piyasa ihtiyaçları ve hareketlerine göre geçici ve/veya sürekli olarak atık ithalat ve/veya ihracatına izin verilmelidir. Bu da kesinlikle ilgili sektörle ortak görüşmeler ile belirlenmelidir.

17. Yatırım teşvik sisteminin hedefleri arasında katma değeri yüksek yatırımların artırılması isteniyordu. Doğu'da istihdamı artırmak amacıyla yatırımlar destekleniyor ama mevcut teşvik sisteminin illerimizin gelişmişliğine bakıldığında atık ve çevre sektörü için tam tersi bir yapıda olması gerektiği ortaya çıkıyor. Çevre yatırımları daha çok gelişmiş illerde önemli ve kritik ihtiyaç olduğundan bu bölgelerde daha yüksek teşvikler olmalıdır. Vergi indirimi desteği, faiz indirimi desteği, sigorta destekleri, yatırım yeri desteği gibi pek çok destekler gelişmiş bölgelerde olmalıdır.

18. Evsel kaynaklı ambalaj atıkları hala etkin bir sistemle toplanamıyor. Sık sık yapılan yönetmelik değişikliğiyle de bu alandaki sorunların çözülemediği görülüyor. Hammade kaybına yol açtığı, öte yandan haksız rekabete neden olduğu ileri sürülen usulsüz belgelendirme iddiaları dikkate alınmalı ve bu konu kökten çözüme kavuşturulmalıdır. Öte yandan 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun çalışmayan maddeleri de dikkate alınarak genel bir revizyon yapılması uygun olacaktır.

19. Özel atıklarda piyasaya sürenleri temsil eden yetkili kuruluşlar var. Tüm piyasaya sürenler bu kuruluşlara katılmış olmadığı halde YK'lar atıkların tamamından sorumlu tutulabiliyor. Piyasaya sürenlerin tamamının sisteme katılması için sisteme dahil olmayanlara yaptırıma gidilmeli ve oluşan haksız rekabetin de önüne geçilmesi sağlanmalıdır.

20. Bakanlık TÜRKAT planını 2016-2023'ü oluşturacak şekilde hazırladı. Tehlikeli atıklar konusunda planın yapıldığı tarihteki değerlere göre 1 milyon 430 bin ton beyanlı ve işlem gören atık var. Oysa EUROSTAT verilerinde ülkemizde 3 milyon 400 ton yıllık atık olduğu bilgisi mevcut. Bu da tüm atık türlerinde gerçek ve tutarlı bir veri bütünlüğü olmadığını göstermektedir. Bu durum da tüm yatırım isteklerini olumsuz etkilemektedir. Gerçek potansiyelimiz olan konular yatırım yapılmasını engellemektedir. Atığın miktarını kişi başı düşen milli gelir artış hızına göre ilave edince 4 milyon 700 bin ton tehlikeli atık olmalı. Beyan edilen 1 milyon 452 bin ton... Her atık türünde gerçekçi ve tutarlı verilerin oluşması ve paylaşılması sektörü takip etme ve yatırım olanaklarını değerlendirmede en gerekli ön şarttır. Farklı kaynaklarda farklı verilerin olması sektöre yatırımcı güvenini zedelemektedir.

21. Türkiye'de çöpün yüzde 95'ten fazlası gömülüyor. Bunun içinde enerji ve geri dönüştürülebilir atıklar da var. Enerji elde edilebilir atıklar arasında yanabilir nitelikteki kalorisi 4500 olanlar bile depolanarak bertaraf ediliyor. Oysa yüzde 65'i gömmeden enerji elde edilebilir atıklar. İçinden çıkanları değerlerle çarpınca, 1.1 milyar doları çöpe attığımız ortaya çıkıyor. Hammade ve enerji ihtiyacı olan ülkemizde bu kaybın acilen engellenmesi gerekmektedir.

22. Gelişmiş ülkelerde oluşu gibi ülkemizde de uygun şehirlerde en son teknoloji ile evsel atık yakma tesisleri kurulmalıdır. Bu yönde çalışmalar bakanlık tarafından takip edilmeli ve desteklenmelidir. Yer sıkıntısı olan bölgelerde işlevine göre uygun bertaraf ve geri kazanım tesislerine OSB içinde de izin verilmelidir.

PANELDE 40 KONUŞMACI YER ALDI

İki gün süren panelde 8 ayrı başlık altında 40 konuşmacı yer aldı:

8. TÜRKİTAY Yürütme Kurulu Başkanı - TAYÇED Yönetim Kurulu Başkanı - İZAYDAŞ Genel Müdürü - **Muhammet Saraç**, Süleyman Demirel Üniversitesi Öğretim Üyesi - **Prof. Dr. Ata Utku Akçıl**, Türkiye Kimya Sanayicileri Derneği Çevre Danışmanı - TÜRKİYE MADENCİLER DERNEĞİ Çevre Koordinatörü - **Dr. Caner Zambak**, İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ Öğretim Üyesi / SÜT-D Yönetim Kurulu Başkanı **Prof. Dr. Filiz Karaosmanoğlu**, TÜMAKÜDER Yönetim Kurulu Başkanı **Mustafa Akalp**, Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi **Doç. Dr. Duygu Özel Demiralp**, Çevre Danışmanı **Ekrem Demircioğlu**, İstanbul Teknik Üniversitesi Öğretim Üyesi **Prof. Dr. Osman Atilla Arıkan**, Milliyetçi Hareket Partisi, TBMM Çevre Komisyonu Üyesi, Kocaeli Milletvekili **Saffet Sancaklı**, Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Üyesi, TBMM Çevre Komisyonu Üyesi, Balıkesir Milletvekili **Barış Karadeniz**, Ak Parti Çevre, Şehir ve Kültürden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı, Ankara Milletvekili **Nevzat Ceylan**, T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü Genel Müdürü **Dr. Oğuz Can**, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı **Sebahattin Dökmeci**, T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sanayi Genel Müdürlüğü Sanayi ve Teknoloji Uzmanı **Dr. Tuğba Dinçbaş**, Tübitak Marmara Araştırma Merkezi Başuzman Araştırmacı **Dr. İpek Erzi**, Elday - Elektrik ve Elektronik Geri Dönüşüm ve Atık Yönetimi Derneği İktisadi İşletmesi Genel Müdürü **Muharrem Yamaç**, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Genel Müdürü **Dr. Cem Gençoğlu**, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı **Baran Bozoğlu**, Bölgesel Çevre Merkezi Rec Türkiye Direktörü **Rıfat Ünal Sayman**, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü Atık Yönetimi Dairesi Başkanı **Ahmet Varır**, AGED Yönetim Kurulu Başkanı **Mustafa Saral**, TÜDAM Yönetim Kurulu Başkanı **Vedat Kılıç**, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü Ambalaj Atıkları Yönetimi Şube Müdürü **Aylin Çiçek**, T.C. Ekonomi Bakanlığı Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü Uzman **Nursel Beşik**, PAGÇEV Genel Müdürü **Yağmur Cengiz**, AKATDER Yönetim Kurulu Başkanı **Nihal Türkekul**, Benli Geri Dönüşüm Yönetim Kurulu Başkanı **Ömer Benli**, Afyon İli Çevre Hizmetler Birliği Müdürü **Ercan Özcan**, Rec Türkiye Bölgesel Çevre Merkezi Proje Yöneticisi **Onur Akpulat**, Recydia Atık Yönetimi Satış Müdürü **Ali Alper Ünsal**, Lasder Genel Müdürü **Erdal Kurt**, ATY Yönetim Kurulu Başkan Vekili **Çetin Sarıca**, Nuh Çimento Çevre ve Endüstriyel Çevre Yöneticisi **Yasin Yiğit**, Recydia A.Ş. Grup Pazarlama Satış Direktörü **Galip Tekiner**, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Endüstriyel Atıkların Yönetimi Şube Müdürlüğü Şube Müdürü **Sabriye Ayhan**, Gebze Oganize Sanayi Bölgesi Çevre Müdürü **Funda Yılmaz**, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü ÇED İzleme ve Çevre Denetimi Dairesi Başkanlığı ÇED İzleme ve Denetim Şube Müdürü **Halil İbrahim Yörebulut**, SGN Çevre Sistemleri Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi Genel Müdürü **Sudan Şahin**.